

STOCKHOLMS STADS BROTTSFÖREBYGGANDE PROGRAM

Förord

Generellt gäller i Sverige att ju större tätort, desto fler brott, inte bara antalsmässigt sett, utan även till antalet brott per invånare.¹ Under 2004 anmäldes totalt 157 281 brott i Stockholms stad, dvs. 20 596 brott per 100 000 invånare. Samma år anmäldes i Sverige i genomsnitt 13 872 brott per 100 000 invånare.² Det finns alltså tydliga incitament för att arbeta brottsförebyggande i Stockholm. Siffrorna talar också för att det finns ett värde i att kombinera ett övergripande perspektiv med det lokala perspektivet när det brottsförebyggande arbetet bedrivs i en storstadskontext.³ Det övergripande kan vara mer långsiktigt och påverka stadens utveckling när det gäller exempelvis stadsplanering, integrationspolitik, tillståndsförhållanden m.m. men även undanröja hinder för det mer konkreta lokala arbetet.

Förutsättningarna för att bygga upp ett långsiktigt brottsförebyggande arbete har aldrig varit bättre. Ökningen av den anmälda brottsligheten som skedde under perioden 1975–1990 har avtagit och under 1990-talet har det skett ett trendbrott, brottskurvan har planat ut. Antalet anmälda brott år 2000 var därmed färre än år 1990. Starka argument talar för att trendbrottet är reellt, det vill säga att det även speglar en utplaning av den faktiska brottsligheten. Ungdomsbrottsligheten ligger i dag på en något högre nivå än den gjorde för 25 år sedan. Olika undersökningar visar dock att den minskat markant under andra hälften av 1990-talet.⁴ Det finns alltså anledning att eftertänksamt se till att kurvan inte åter börjar stiga uppåt och i bästa fall se till att den börjar gå nedåt.

Detta program skapar förutsättningar för ett effektivt brottsförebyggande arbete i Stockholms stad. Det ska i hög utsträckning vara problembilden och förutsättningarna för aktuell förvaltning eller bolag som avgör vilka metoder som ska användas i det brottsförebyggande arbetet. Det brottsförebyggande programmet utpekar därför inga konkreta brottsförebyggande metoder.

¹ ”Brottsutvecklingen” 1998-2004, BRÅ

² Preliminära siffror från brottsförebyggande rådet (BRÅ).

³ ”Brott och åtgärder mot brott i stadsmiljön” (1990) Wikström, BRÅ

⁴ ”Brottsutvecklingen 1998-2004” BRÅ

Innehållsförteckning

1. Styrdokument och lagstiftning	4
1.1 Allas vårt ansvar.....	4
1.2 Brottsoffer.....	4
1.3 Stockholms stads styrdokument.....	5
2. Övergripande mål.....	7
2.1 Särskilda prioriteringar.....	7
3. Förutsättningar för att uppnå målen.....	9
4. Ökat engagemang	10
4.1 Lokala brottsförebyggande råd.....	10
4.2 Brottsförebyggande koordinator.....	11
4.3 Brottsförebyggande kansli.....	11
5. Bättre beslutsunderlag.....	13
5.1 Kriminalstatistik.....	13
5.2 Brottsoffer- och trygghetsmätning.....	13
5.3 Risk- och skyddsfaktorer.....	14
5.4 Lokala kartläggningar.....	14
6. Ökad kunskap.....	15
6.1 Generell kompetenshöjning.....	15
6.2 Omvärldsbevakning.....	15
6.3 Dokumentation och uppföljning.....	16
6.4 Utvärdering av pilotprojekt.....	16
7. Samverkan.....	18
7.1 Gemensam problembild	18
7.2 Lokal problembild.....	19

Bilagor

1. Skattade kostnader för genomförande.....	20
2. Tids- och kommunikationsplan.....	22
3. Uppföljning.....	23
4. Dokument som framtagits för programmet.....	24
5. Exempel på brottsförebyggande åtgärder.....	25
6. Exempel på organisation av samverkan.....	26

1. Styrdokument och lagstiftning

Det finns idag inte några generella mål för att minska brott och brottslighet i Stockholms stad angivna i något styrdokument. Trygghet nämns som mål i flera sammanhang, t.ex. i integrationsarbetet och miljöarbetet. Arbete med att minska riskerna för att ungdomar hamnar i drogmissbruk och kriminalitet och stöd till brottsoffer finns också nämnt i flera sammanhang. Den generella ambitionen att minska riskerna för att brott sker i staden finns dock inte uttalat i något dokument. Här redogörs för de styrdokument och lagstiftning som har betydelse för det brottsförebyggande arbetet i staden.

1.1. Allas vårt ansvar

I juni 1996 presenterade regeringen, med brett politiskt stöd, ”Allas vårt ansvar” – ett nationellt brottsförebyggande program.⁵ I programmet poängteras att det som tidigare varit främst rättsväsendets ansvar: att minska brottsligheten och öka tryggheten, nu blev ”allas ansvar”. Man ville skapa förutsättningar för ett långsiktigt och uthålligt brottsförebyggande arbete inom alla samhällssektorer och förslog breda åtgärder på tre nivåer.

Den första nivån berör samhällsutvecklingen i stort. T.ex. vilka konsekvenser för brottsligheten olika beslut och åtgärder inom verksamhetsområden som skola och arbetsmarknad får. Ansvaret ligger här såväl på näringsliv som beslutsfattare på alla nivåer. Här avses allt från tillverkning av stöldsäkra bilar till stadsplanering och krogreanering. Den andra nivån gäller utveckling och effektivisering av lagstiftning och myndighetsarbete inom det kriminalpolitiska fältet. Den tredje nivån behandlar vikten att tillvarata det medborgerliga initiativet genom samverkan på främst lokal nivå.

Införandet av en kriminalpolitisk helhetssyn och att främja och anlägga ett brottsförebyggande perspektiv, såväl inom rättsväsendet som inom andra samhällsområden, innebar i många avseenden ett nytt och förändrat arbetssätt – en process som tar tid. Med utgångspunkt i att brottsligheten berör alla delar av samhället var målet att ett brottsförebyggande perspektiv skall ingå i de flesta politikområden. Från statligt håll innebar det bland annat att de brottsförebyggande aspekterna beaktas i lagstiftningsprocessen genom att se till att ny lagstiftning inte uppmuntrar till brott eller motverkar att brott förhindras eller undanröjs. Eventuella effekter på brottsligheten ska därför analyseras och redovisas i de olika statliga utredningsförslag som läggs fram.

Det lokala arbete som skisserades i ”Allas vårt ansvar” har fått stort genomslag i Sveriges kommuner, inte minst genom att hundratals lokala brottsförebyggande råd har tillskapats. Det är dock tveksamt om deras arbete ensamt kan bidra till att åstadkomma den helhetssyn som var ett målen i ”Allas vårt ansvar”. En annan av hörnstenarna i ”Allas vårt ansvar”, tillvaratagandet av det medborgerliga engagemanget, har inte heller utvecklats till fullo.

1.2. Brottsoffer

Ambitionen att förebygga att ett brott begås kan motiveras enbart av att förhindra att någon utsätts för det, exempelvis villainbrott utförda av personer vars uppväxtvillkor eller incitament att begå brott vi inte kunnat påverka inom ramen för stadens arbete. Vi kan alltså inte enbart förebygga brott genom att förbättra levnadsförhållandena för stadens medborgare och minska deras benägenhet att begå brott. Delar av det kommunala ansvaret när det gäller brottsoffer

⁵ Ds 1996:59 ”Allas vårt ansvar – ett nationellt brottsförebyggande program”

finns reglerat i lagtext. Den första juli 1998 infördes en paragraf (8 a §) i socialtjänstlagen om stöd och hjälp till kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet. I staden finns på detta område ett handlingsprogram för Operation Kvinnofrid som ska revideras under år 2005 och varje stadsdelsförvaltning bör ha en lokal handlingsplan i kvinnofridsfrågor. Genom en ändring i socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 juli 2001 förtydligas och utökas socialtjänstens ansvar till att gälla samtliga brottsoffer och deras anhöriga. De behov som finns av exempelvis kunskap och samverkan när det gäller det brottsförebyggande arbetet finns också i arbetet med brottsofferfrågorna. Genom att integrera hela, eller delar av, arbetet med stöd och hjälp till brottsoffer i det brottsförebyggande arbetet kan de båda verksamhetsområdena dra nytta av varandra. Socialtjänsten har alltså en viktig roll i arbetet när det gäller brottsoffer. Det finns också många medborgerliga initiativ i brottsofferarbetet som bör tillvaratas i enlighet med riktlinjerna i "Allas vårt ansvar".⁶

1.3. Stadens styrdokument

I stadens övergripande inriktningsmål för åren 2005-2007 anges på flera ställen prioriteringar som ligger i linje med det brottsförebyggande arbetet. T.ex. anges att de förebyggande insatserna i välfärdsarbetet och de kommunala verksamheterna ska prioriteras och att en helhetssyn ska införas. Det anges också att man ska "*bryta segregationen*" vilket på ett strukturellt plan kan antas verka brottsförebyggande. Att "*fördomar, rasism och diskriminerande strukturer ska synliggöras och motverkas*" är en direkt angelägenhet för det brottsförebyggande arbetet. Stockholms stads brottsförebyggande program är ett resultat av den prioritering mot förebyggande arbete som inriktningsmålen angivit. Den helhetssyn som eftersträvas går helt i linje med intentionerna i "Allas vårt ansvar" och kommer avspeglas i detta program genom att så gott som alla verksamheter i staden berörs.

Stockholms stad har också fastslagit att en prioritering av förbättringar av barns villkor ska ske i stadens alla verksamheter. Det finns inte något i FN:s barnkonvention som skulle kunna bli ett hinder för att utöva ett verksamt brottsförebyggande arbete, tvärtom är det som beskrivs i de flesta av artiklarna sådant som skulle kunna sägas vara brottsförebyggande i sig, främst när det gäller att förebygga kriminalitet och utsatthet för brott hos unga individer. Dvs. att om stadens arbete präglas av barnkonventionen har man mycket att vinna i det brottsförebyggande arbetet. Det finns också ett antal artiklar som är av direkt relevans för det mer konkreta brottsförebyggande arbetet (t.ex. artikel 19 om skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld m.m. och artiklarna 28 och 29 om utbildning). Stadens prioritering att förbättra barns villkor påverkar inriktningen i detta brottsförebyggande program så att prioritet läggs på att minska unga individers risker att hamna i kriminalitet och utsättas för brott.

Stockholms kommunfullmäktige beslutade 2004-12-14 att anta ett tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiskt program: STAN-programmet. Programmet vänder sig till alla stadens nämnder och styrelser och innefattar allt från fysisk stadsmiljö, fritid, skola, staden som arbetsgivare till vård och behandlingsfrågor. Staden har fyra inriktningsmål inom områdena tobak, alkohol och narkotika:

- Barns och ungdomars uppväxt ska vara fri från tobak, alkohol och narkotika.
- Ett narkotikafritt Stockholm.
- Stadens invånare ska ha återhållsamma alkoholvanor.
- Stadens invånare som missbrukar alkohol eller andra droger ska erbjudas hjälp att komma ifrån sitt missbruk.

⁶ "Brottsoffer" Lindgren m fl

Antagandet av detta program kan betecknas som brottsförebyggande eftersom alkohol och narkotika har så tydlig koppling till brottslighet. Det brottsförebyggande arbetet och det drogförebyggande har många beröringspunkter. Det brottsförebyggande arbetet i staden bör givetvis, när det är relevant, koordineras med det drogförebyggande arbetet. Detta gäller särskilt arbetet med att stärka skyddsfaktorer och undanröja riskfaktorer när det gäller barn och unga. Samordning bör också ske i arbetet med tillstånd till servering av alkoholdrycker.

2. Övergripande mål

Målet med Stockholms stads brottsförebyggande arbete är:

Att minska sannolikheten för brott och reducera skadeverkningarna av brott, inklusive rädslan för brott.

Eftersom all typ av brottsförebyggande arbete inte är relevant för alla nämnder och styrelser har det övergripande målet delats in i fem delmål som är mer eller mindre relevanta för olika brottsförebyggande aktörer:

- **Stärka den formella och informella sociala kontrollen**
- **Minska brottsbenägenheten**
- **Försvåra genomförandet av brott**
- **Lindra brottens skadeverkningar**
- **Minska rädslan för brott.**

Nämnder och styrelser bör själva avgöra vilket eller vilka av de fem delmålen som är av mest relevans för deras verksamhet och ange det eller dem som mål för sitt brottsförebyggande arbete. Det kan också vara relevant att välja ett eller flera delmål för en viss tidsperiod för att sedan fokusera på ett annat.⁷ Valet av delmål bör motiveras i verksamhetsplanen och brytas ned till åtaganden. Det övergripande målet och delmålen ska anges som stadens mål för det brottsförebyggande arbetet i stadens budget så länge som programmet gäller.

Det brottsförebyggande arbetet ska präglas av att en helhetssyn integreras i alla nämnder och styrelser. För det brottsförebyggande arbetet är dock vissa nämnder och styrelser mer relevanta än andra, såsom:

Stadsdelsnämnderna, Fastighets- och saluhallsnämnden, Marknämnden, Trafiknämnden, Idrottsnämnden, Konsumentnämnden, Kulturnämnden, Miljönämnden, Renhållningsnämnden, Socialtjänstnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Utbildningsnämnden, de kommunala bostadsbolagens styrelser och styrelserna för Centrumkompaniet, Näringslivskontoret, Stockholms stads parkering AB och Stockholms hamn AB.⁸

2.1. Särskilda prioriteringar

Följande prioriteringar bör vara vägledande i stadens arbete:

- Insatser för att stödja och hjälpa barn, ungdomar och brottsoffer.
- Insatser i geografiska områden där flera problem påvisats koncentrerade.
- Insatser som bygger på sammantagen kunskap om problemet bör prioriteras.
- Insatser som prövats och visat sig verksamma i andra sammanhang.
- Insatser som sker i samverkan mellan olika aktörer.

⁷ För mer detaljerad beskrivning se ”Kunskapsbaserad brottsprevention” (Sarnecki, 2004) på socialtjänstförvaltningens hemsida under ”förebyggande arbete”. För exempel på brottsförebyggande insatser under respektive rubrik, se bilaga 2.

⁸ I detta dokument fortsättningsvis benämnda som ”de mest relevanta nämnderna och styrelserna”

Stadens stadsdelsnämnder, facknämnder och styrelser ska utifrån programmets övergripande mål, och med hänsyn till interna behov och prioriteringar, utforma åtaganden inom sina respektive verksamhetsområden. För att uppnå den helhetssyn som avsågs i ”Allas vårt ansvar” bör exempelvis det brottsförebyggande perspektivet läggas på upphandling av verksamhet och produkter, tilldelning av verksamhetsbidrag samt vid remissförfaranden. Uppföljning av arbetet ska göras årligen inom ramen för stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS). Detta innebär att berörda frågor tas upp i både verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser. Dessutom bör möjligheten att följa upp programmet inom ramen för ledningsinformationssystemet (LIS) undersökas.

3. Förutsättningar för att uppnå målen

Denna del programmet anger förslag till beslut och aktiviteter för att skapa förutsättningar för att uppnå de övergripande målen. Förslagen är framtagna utifrån forskning på området, inventeringar av stadens arbete och från erfarenheter från andra städer.⁹ För en mängd förvaltningar är det som föreslås redan en integrerad del av verksamheten. Förslagen är skrivna som rekommendationer och är inte tvingande.

För att skapa förutsättningar för ett effektivt brottsförebyggande arbete bör stadens alla förvaltningar och bolag, särskilt de mest relevanta förvaltningarna och bolagen, ha följande ambitioner inom respektive verksamhetsområde:

- Öka engagemanget i, och prioritet på, det gemensamma brottsförebyggande arbetet.
- Förbättra beslutsunderlagen för det brottsförebyggande arbetet.
- Öka kunskaperna om vad som orsakar brott och om effektiva brottsförebyggande metoder.
- Främja samverkan med andra brottsförebyggande aktörer.

I avsnitten som följer ges förslag på åtaganden för olika aktörer i staden.

⁹ Se förteckning över framtagna dokument i arbetet med det brottsförebyggande programmet sid X.

4. Ökat engagemang

När brottsförebyggande arbete bedrivs i en storstadskontext finns det ett värde i att kombinera ett övergripande perspektiv (brottslighetens breda mönster och orsaker i hela stadsmiljön) med det lokala perspektivet (brottslighetens speciella kännetecken och orsaker i olika delmiljöer).¹⁰ Likväl som ett lokalt brottsförebyggande råd bör ha god inblick i stadsdelsområdets problembild och lokala förutsättningar när det gäller brottslighet bör det finnas en överblick över staden som helhet. Denna överblick bör vara utgångspunkten för prioriteringar när det gäller brottsförebyggande insatser av övergripande karaktär.

Därför föreslås att:

Kommunstyrelsen åtar sig att inrätta ett centralt brottsförebyggande råd i syfte att ge det brottsförebyggande arbetet ett övergripande perspektiv. I rådet bör de verksamheter i staden som är av störst relevans för det brottsförebyggande arbetet vara representerade. Exempelvis utbildningsnämnd, stadsbyggnadsnämnd, marknämnd, socialtjänstnämnd, trafiknämnd, integrationsarbetet och idrottsnämnd. Stadsdelsnämnderna bör också vara representerade. Utöver detta bör verksamheter utanför stadens arbete representeras i rådet, såsom Polismyndigheten i Stockholms län, landsting, SL, kriminalvård/ frivård, och näringsliv. Det bör också övervägas om ideella organisationer, kranskommuner och kriminologisk expertis bör representeras i rådet. Rådet bör ges en god överblick över stadens behov av brottsförebyggande arbete och hur brottsförebyggande arbete bedrivs i staden, göra gemensamma prioriteringar, undanröja hinder för samverkan mellan verksamheterna på alla nivåer, samt initiera pilotprojekt.¹¹

4.1. Lokala brottsförebyggande råd

Den vanligaste samverkansformen i Sverige när det gäller det strategiska arbetet i brottsförebyggande frågor är de lokala brottsförebyggande råden. De kan se väldigt olika ut men representanter från polis och socialtjänst ingår alltid och bör så göra. Ibland finns skolan representerad, ibland näringsliv och ideella organisationer. Utvecklingen har kommit olika långt i stadsdelsområdena, men de har också helt olika förutsättningar. En första olikhet kan vara hur stadsdelsförvaltningen är organiserad. Brottsnivån och brottsstrukturen varierar också mellan stadens olika delar, och brottslighetens konsekvenser varierar ännu mer.¹² Både förutsättningarna för det brottsförebyggande arbetet och själva brottsligheten påverkas i sin tur av en mängd bakomliggande faktorer; demografiska skillnader (t.ex. åldersstrukturen och socioekonomiska skillnader) och bebyggelse- och kommunikationsmässiga faktorer. Dessa skillnader är också anledningen till att det inte är möjligt att konkret beskriva vilka brottsförebyggande metoder som ska användas i stadens stadsdelsområden.

Det lokala brottsförebyggande arbetet i Stockholm är, liksom annat förebyggande arbete, i en intensiv utvecklingsfas. Under 2004 återupptogs arbetet i flera lokala brottsförebyggande råd som legat vilande och initiativ till ett par nya råd togs i de få stadsdelsområden som ännu inte startat något. Mycket tyder på att de lokala brottsförebyggande råd som får igång en reell samverkan är de där polisen är aktivt engagerad, prioriterar samarbetet och bidrar med

¹⁰ "Brott och åtgärder mot brott i stadsmiljön" (1990) Wikström, BRÅ

¹¹ Se "Exempel från andra städer" Precens 2004

¹² "Brott och åtgärder mot brott i stadsmiljön" Wikström, BRÅ (1990)

information, kunskap och resurser samt där motsvarande engagemang sker från kommunen/stadsdelsnämndens sida.¹³

Därför föreslås att:

Stadsdelsnämnderna bör åta sig att aktivt understödja och delta i det samverkansarbete som sker i de lokala brottsförebyggande råden. De bör verka för att det privata initiativet och engagemanget från exempelvis ideella föreningar tillvaratas mer, att skolan involveras mer och att näringslivet (särskilt i arbetet runt stadens kommunikationer) i högre utsträckning blir delaktiga i arbetet i de lokala brottsförebyggande råden, eller i det arbete som utmynnar därifrån. Arbetet i råden bör dessutom integreras så långt som det är möjligt i förvaltningarnas handläggningsrutiner.

4.2. Brottsförebyggande koordinator

De brottsförebyggande råd som kommit längst med sitt arbete är de som har en anställd brottsförebyggande koordinator.¹⁴ Det är också troligt att de nämnda, mest relevanta, facknämnders och styrelser brottsförebyggande arbete skulle intensifieras med en sådan funktion, i den mån funktionen inte redan finns. Det brottsförebyggande perspektivet bör exempelvis läggas på upphandling av verksamhet och produkter, tilldelning av verksamhetsbidrag samt vid remissförfaranden. En brottsförebyggande koordinator kan verka som en garant för att detta sker. Koordinatoren skulle också kunna utföra omvärldsbevakning vad gäller effektiva brottsförebyggande metoder inom respektive arbetsområde. Polismyndigheten i Stockholms län har länge finansierat merparten av de brottsförebyggande koordinatörerna i stadsdelsområdena¹⁵, en satsning som borde replikeras av staden.

Därför föreslås att:

De mest relevanta nämnderna och styrelserna bör åta sig att inrätta en funktion för samordning av det brottsförebyggande arbetet (koordinator). Koordinatoren bör vara nära knuten till förvaltnings-/bolagsledningen och ha erforderlig kompetens om orsaker till brott och brottsförebyggande metoder. Det är i hög grad önskvärt att man vid inrättandet av sådana funktioner undersöker möjligheter till samfinansiering mellan bolag/förvaltningar och/eller andra brottsförebyggande aktörer.

4.3. Brottsförebyggande kansli

I de städer där ett centralt råd inrättats finns även en administrativ stödfunktion, eller ”kansli”. I Göteborg är kansliets uppdrag är att stödja det centrala brottsförebyggande rådet och genomföra de beslut som rådet fattar. I Stockholms stad har samordning av brottsförebyggande åtgärder pågått sedan år 1989 när samordningskansliet för brottsförebyggande åtgärder bildades och som sedan överfördes till socialtjänstförvaltningens enhet för drog- och brottsprevention (Precens).

I inventeringen av det lokala arbetet i Stockholm framkom behov av nätverksarbete för erfarenhetsutbyte, kunskapsförmedling genom vidareutbildningar, datainsamling av olika

¹³ Se ”Inventering av det lokala brottsförebyggande arbetet i Stockholms stad” Precens (2004) och ”Skr 2000/01:62 ”Brott kan förebyggas! Utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet.”

¹⁴ Se ”Inventering av det lokala brottsförebyggande arbetet i Stockholms stad” Precens (2004) och ”Skr 2000/01:62 ”Brott kan förebyggas! Utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet.”

¹⁵ Se ”Inventering av det lokala brottsförebyggande arbetet” (2004) Svanberg, Precens

slag, omvärldsbevakning av brottsförebyggande insatser på annat håll (dvs. utvärderingar om vad som fungerar), spridning av sådan kunskap, generella och specifika utbildningar samt metodutveckling och utvärdering. En del av dessa uppgifter utförs idag av Precens men vid en utökad satsning på brottsförebyggande arbete i staden kommer behovet av sådana insatser troligtvis öka.

Därför föreslås att:

Kommunstyrelsen bör inrätta ett brottsförebyggande kansli för det brottsförebyggande arbetet i staden. Utöver de åtaganden som anges i programmet i övrigt bör kansliet åta sig att:

- Samordna och utveckla det brottsförebyggande arbetet och svara för omvärldsbevakning om effektiva brottsförebyggande metoder.
- Skapa goda förbindelser mellan forskningen och de brottsförebyggande aktörerna.
- Främja samverkan mellan brottsförebyggande aktörer i Stockholms stad, andra storstäder i Sverige och internationellt.
- Sprida information om brottslighet, effektiva brottsförebyggande metoder och det brottsförebyggande arbete som bedrivs i staden.
- Konkretisera och tydliggöra brottsförebyggande insatsernas, särskilt de långsiktiga, förväntade effekter för inblandade aktörer och medborgare.
- Bereda ärenden åt det centrala brottsförebyggande rådet.
- Samordna och utveckla det brottsofferstödande arbetet och svara för omvärldsbevakning i brottsofferfrågor.
- Samordning av stadens arbete med kvinnofridsfrågor.

5. Bättre beslutsunderlag

Såväl det lokala som stadsövergripande brottsförebyggande arbetet bör ha sin utgångspunkt i en problemorienterad process. I det stadsövergripande perspektivet innebär det att göra breda och generella kartläggningar av fördelningar av brott, brottslighet, utsatthet för brott och trygghet i staden samt djupa analyser av fördelningarnas samband med olika faktorer som kan tänkas förklara skillnader. Det kan också röra sig om behov av särskilda fenomen som behöver en belysning som exempelvis någon yrkesgrupp i staden uppfattar som nytt eller särskilt problematiskt. De källor till information som vanligen nämns i dessa sammanhang är kriminalstatistik, offerundersökningar, trygghetsmätningar och olika belysningar av risk- och skyddsfaktorer hos ungdomar. På lokal nivå brukar sammanställningar av dylik information benämnas som kartläggningar där vanligen en inventering av områdets resurser att hantera problemen också ingår.

5.1. Kriminalstatistik

I stadens arbete används inte kriminalstatistik, och analyser av sådan, i särskilt hög utsträckning för att belysa behov av eller påvisa resultat av genomfört arbete. Detta trots att flera av de mest relevanta arenorna för brottsförebyggande arbete finns i stadens organisation, t.ex. stadsplanering, skola och socialtjänst.

Därför föreslås att:

Stadens nämnder och styrelser bör utöka användandet av kriminalstatistik vid bedömning av behov av insatser och vid uppföljning av insatser. Detta bör bl.a. ske i samverkan med polismyndigheten i Stockholms läns flera funktioner för insamling och analys av kriminalstatistik. **Utrednings- och statistikkontoret** bör åta sig att undersöka möjligheten att presentera brottsstatistik på karta. **Det brottsförebyggande kansliet** bör främja användandet av kriminalstatistik och arbeta för utvecklandet av användarvänliga och tillgängliga datakällor för information om brott och kriminalitet i Stockholms stad.

5.2. Brottsoffer- och trygghetsmätning

För den stora majoriteten av befolkningen är oron att utsättas för brott en aspekt av vardagen som påverkas av tid, plats och situation. Oron leder här till olika typer av riskreducerande strategier som anpassas till de för tillfället aktuella situationerna, en vardag främst för stadens kvinnor. Det påverkar och kan ibland begränsa en individs frihet. Det finns en liten grupp för vilken rädslan för brott får allvarliga konsekvenser. Den påverkar starkt deras vardagliga aktiviteter, exempelvis går man inte ut under vissa tider. Ur ett trygghetsskapande perspektiv är det viktigt med kunskap om detta för att kunna genomföra riktade åtgärder. Det finns idag ingen undersökning som genomförs i hela staden, som är nedbrytbar på stadsdelsområdesnivå, med trygghetsfrågorna i fokus och som analyserats på ett tillfredsställande sätt samt kommer stadens aktörer tillgodo.

Därför föreslås att:

Kommunstyrelsen bör åta sig att initiera en återkommande trygghets- och brottsofferundersökning som är nedbrytbar på stadsdelsområdesnivå, som analyserats på ett tillfredsställande sätt samt kommer stadens aktörer tillgodo. **Det brottsförebyggande kansliet** bör samordna genomförandet av undersökningen. Undersökningen bör genomföras i samverkan med polismyndigheten i Stockholms län.

5.3. Risk- och skyddsfaktorer

Risk- och skyddsfaktorer när det gäller ungdomar är ett område som redan undersöks i hög grad i Stockholms stad i Stockholmsenkäten (f.d. Drogvaneundersökningen). Undersökningen är ett unikt redskap för staden och bör utnyttjas mer. Den motsvarar det behov av information som behövs när det gäller ungdomar och självrapporterad brottslighet i Stockholms stad med några smärre justeringar när det gäller ekologiska faktorer och ett mer kriminologiskt perspektiv i analyserna av data.

Därför föreslås att:

Forsknings- och utvecklingsenheten bör åta sig att i högre utsträckning analysera och redovisa "stockholmsenkäten" ur ett kriminologiskt perspektiv.¹⁶ Resultaten bör spridas till brottsförebyggande aktörer på ett lättillgängligt sätt, t.ex. av **det brottsförebyggande kansliet**.

5.4. Lokala kartläggningar

Brott och upplevelser av otrygghet är inte ett slumpmässigt fenomen – vissa personer, platser och objekt är mer utsatta än andra. Brottslighet och upplevelsen av otrygghet är inte heller jämnt fördelat över dygn, veckans dagar och inte heller inom- och utomhus. Det varierar också mellan kön och ålder. Ledstjärnan i lokalt brottsförebyggande arbete ska därför vara god kännedom om de lokala förhållandena. En förutsättning för att rätt prioriteringar görs och för att det lokala brottsförebyggande arbetet ska kunna bedrivas resurseffektivt är att bygga arbetet på en kartläggning av lokalområdets problem när det gäller brottsligheten, och resurser att förebygga den.¹⁷

Därför föreslås att:

Stadsdelsnämnderna bör åta sig att återkommande genomföra lokala kartläggningar av problem och resurser när det gäller brottslighet och brottsförebyggande arbete i stadsdelsområdet. Kartläggningen ska bygga på information från flera olika källor och de undersökningsmetoder som används bör bygga på tidigare genomförda undersökningar. Sammanställningen av all information och analysen av den ska möjliggöra en diskussion i det lokala brottsförebyggande rådet om områdets problembild. Kartläggningen bör också remitteras till relevanta grupper i stadsdelsområdet. **Det brottsförebyggande kansliet** bör aktivt stödja arbetet med lokala kartläggningar.

¹⁶ Vilket i praktiken innebär att en kriminologiskt skolad person genomför analysen och i högre utsträckning än i dag anlägger ett makroperspektiv vid det förfarandet. Dessutom bör presentationen gagna praktiskt brottsförebyggande arbete.

¹⁷ Se Idéskrift # 2: "Kartläggning, problemanalys & prioriteringar" BRÅ (1999)

6. Ökad kunskap

För att säkerställa att beslut om olika brottsförebyggande insatser inte bygger på subjektiva ställningstaganden, utifrån exempelvis vår moral eller med hänvisning till ”det sunda förnuftet” bör krav ställas på att val av olika insatser underbyggs med kunskap. Det är särskilt viktigt i det brottsförebyggande arbetet. Genom att skaffa och besitta kompetens om beprövad erfarenhet riskerar inte insatserna att bli kostsamma misstag. Sådan kompetens bör de som har viktiga positioner i utvecklandet av det brottsförebyggande arbetet ha (t.ex. de brottsförebyggande koordinatörerna i förvaltningarna). Det krävs också olika typer av brottsförebyggande kompetens beroende på inom vilken/vilka verksamheter det brottsförebyggande arbetet ska utföras.

Därför föreslås att:

*Det brottsförebyggande arbetet i **förvaltningar och bolag** bör styras och planeras av personer (exempelvis de brottsförebyggande koordinatörerna) med kompetens när det gäller vetenskapliga teorier om orsaker till brott och om effektiva brottsförebyggande metoder inom respektive verksamhetsområde. **Nämnder och styrelser** bör bidra till att de aktörer som arbetar med utvecklingsarbete i brottsförebyggande frågor (t.ex. de som ingår i de lokala brottsförebyggande råden) har, och kontinuerligt utvecklar kunskap om vetenskapliga teorier om orsaker till brott och hur man bäst förebygger brott. **Det brottsförebyggande kansliet** bör ges i uppdrag att anordna utbildningar i teorier om vad som orsakar brott och i brottsförebyggande arbete för olika delar av stadens verksamheter.*

5.1. Generell kompetenshöjning

Det är också viktigt att de aktörer som utför brottsförebyggande åtgärder, förtroendevalda och ledande tjänstemän som inte är direkt involverade i den strategiska brottsförebyggande processen utvecklar sin kunskap om teorier om orsaker till brott och brottsförebyggande metoder.

Därför föreslås att:

***Nämnderna och styrelserna, särskilt de mest relevanta,** bör bidra till att kunskapsnivån när det gäller orsaker till brott och hur man bäst förebygger brott generellt höjs bland de som arbetar i nämndens/styrelsens verksamhetsområde. **Nämnderna och styrelserna** bör bidra till att centrala positioner inom alla verksamheter kontinuerligt informeras om hur deras verksamheter kan utvecklas för att verka brottsförebyggande. **Det brottsförebyggande kansliet** bör kontinuerligt erbjuda generella utbildningar och skraddarsydd information om hur olika verksamheter kan arbeta mer brottsförebyggande.*

5.2. Omvärldsbevakning

Behovet av kunskapsuppbyggnad när det gäller brottsförebyggande metoder är stort. Därför bör forskning och utveckling på området såväl i Stockholm, övriga riket som internationellt bevakas av stadens aktörer i fackförvaltningar, stadsdelsförvaltningar och bolag.

Omvärldsbevakningen om effektiva brottsförebyggande åtgärder ska återkommande sammanställas och spridas. Rapporteringarna bör vara av praktisk karaktär och innehålla nya eller nyligen utvärderade metoder inom varje prioriteringsmål i det brottsförebyggande arbetet. Exempel från andra länder, andra städer och från svensk och internationell forskning

ska belysas. Åtgärderna ska kunna genomföras på både lokal och på stadsövergripande nivå samt på kort och lång sikt.

Därför föreslås att:

Facknämnderna och styrelserna, särskilt de mest relevanta, åtar sig att ansvara för omvärldsbevakning när det gäller effektiva brottsförebyggande metoder inom sina respektive verksamhetsområden. En arbetsuppgift som kan utföras av den samordnande funktionen ("den brottsförebyggande koordinatoren"). Det brottsförebyggande kansliet bör också utöva omvärldsbevakning, återkommande samordna och sammanställa omvärldsbevakningen i en rapport om nya eller nyligen utvärderade brottsförebyggande metoder.

5.3. Dokumentation och uppföljning

Få brottsförebyggande insatser är utvärderade, särskilt under svenska förhållanden. Det är därför av stor vikt att Stockholms stad bidrar till uppbyggnaden av ny kunskap om brottsförebyggande metoder som är lämpade för en stad med Stockholms storlek och administration. Det som görs i staden i brottsförebyggande syfte måste därför alltid dokumenteras, följas upp och ibland utvärderas vetenskapligt. När det gäller insatser som sker på flera arenor samtidigt är dokumentationen extra viktig för att kunna göra en utvärdering av vad den totala insatsen har för effekt. Det kan handla om att föra statistik över utfall eller mer processinriktat beskriva vad som görs. Utan utvärdering, eller uppföljning, av insatser går det inte att veta om det som genomförs har förväntad effekt och att kunna göra en rimlig bedömning om insatsen var värd satsade resurser.

Därför föreslås att:

Stadens nämnder och styrelser bör bidra till uppbyggnaden av ny kunskap om olika brottsförebyggande åtgärders effektivitet. Det brottsförebyggande arbetet ska alltid dokumenteras och följas upp. Detta bör även gälla för verksamheter med brottsförebyggande mål till vilka staden tilldelar verksamhetsbidrag. Det brottsförebyggande kansliet bör åta sig att bistå nämnderna och styrelserna genom att utarbeta och förslå rutiner för uppföljning.

5.4. Utvärdering av pilotprojekt

Brottsförebyggande insatser/åtgärder/verksamheter av principiellt stort intresse bör utvärderas med hjälp av utifrån kommande expertis. Utvärderingsarbetet i sådana insatser eller verksamheter måste starta parallellt (ofta t.o.m. före) själva projektets början. Det är vidare viktigt att tillräckliga resurser allokeras för sådana utvärderingar.¹⁸

Därför föreslås att:

Det centrala brottsförebyggande rådet bör utifrån åtgärdsinventeringar, de lokala kartläggningarna och sammanställd omvärldsanalys initiera pilotprojekt med vidkopplade vetenskapliga utvärderingar. Pilotprojekten bör planeras och samordnas från det brottsförebyggande kansliet med den vetenskapliga institution/FoU-enhet som ska utföra utvärderingen.

¹⁸ "Kunskapsbaserad brottsprevention – teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete" Sarnecki, (2004) Precens.

7. Samverkan

Den stora förtjänsten med samverkan inom ett lokalt brottsförebyggande råd, eller annan samverkansform är att det möjliggör att flera av samhällets institutioner arbetar samtidigt mot samma mål, något som visat sig ge bra effekter. Det är alltså eftersträvänsvärt att flera aktörer samtidigt arbetar mot samma problem. Samverkan anses exempelvis som särskilt viktigt för upptäckt av barn med behov av särskilt stöd och förebyggande arbete som riktar sig till barn i riskzon. I områden där många sociala problem är koncentrerade är vikten av samlade insatser extra viktigt. Mycket tyder också på att det behövs många olika metoder att välja mellan för att bemöta olika behov eftersom det visat sig att en åtgärd inte passar alla.¹⁹ Det kan gälla såväl individorienterade insatser som mer generella åtgärder t.ex. brottsofferstödjande verksamheter, informationssatsningar och klottersanering. Genom samverkan möjliggörs också på så sätt en högre kompetens inom respektive verksamhet. Det som brukar anges vara en nödvändig förutsättning för att samverkan ska komma till stånd är att det finns en tydlig och definierad ledning av arbetet

Därför föreslås att:

***De mest relevanta nämnderna och styrelserna** bör prioritera brottsförebyggande insatser där flera aktörer är involverade och samverkar mot samma mål. Stadsdelsnämnderna, facknämnderna och styrelserna bör avsätta resurser för samverkan i brottsförebyggande frågor. Skolan bör särskilt prioriteras. Styrningen av det brottsförebyggande arbetet som sker i samverkansform bör vara tydligt när det gäller ansvar, mandat, beslutsrätt och avsatta resurser. **Stadsdelsnämnderna** bör åta sig att samverka med andra stadsdelsnämnder runt olika brottsförebyggande insatser i syfte att kunna erbjuda en större variation av insatser. **Det centrala brottsförebyggande rådet** bör verka för att undanröja hinder för samverkan. **Det brottsförebyggande kansliet** bör arbeta för att skapa kontakter mellan olika brottsförebyggande aktörer i staden och i andra städer, såväl i Sverige som internationellt.*

7.1. Gemensam problembild

De enskilda representanterna i ett brottsförebyggande råd och andra samverkanssammanhang, har ofta en egen bild av vilka problemen är i området, och vad som bör göras för att åstadkomma en förändring. Kunskapen finns på olika händer och det handlar vanligtvis om olika typer av kunskap. Att skapa en gemensam problembild är en viktig utgångspunkt för en fungerande samverkan och för att kunna sätta upp gemensamma målsättningar. En viktig utgångspunkt för en diskussion om problembilden är givetvis de beslutsunderlag som beskrivits tidigare.²⁰ Den gemensamma problembilden ska sedan ligga till grund för gemensamma överväganden och prioriteringar. Redovisningen av vad som görs i staden i kombination med den kunskap som de olika datakällorna ger, möjliggör för det centrala rådet att föreslå prioriteringar.

¹⁹ Se "Tänk långsiktigt" Skolverket, Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut och "Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising" Lawrence W. Sherman, et al, 1997. U.S. Dept. of Justice

²⁰ "Lokalt brottsförebyggande arbete, organisation och inriktning" PHS. Wikström & Torstensson (1997)

Därför föreslås att:

Det brottsförebyggande kansliet bör åta sig att i samverkan med polismyndigheten i Stockholms län sammanställa erforderlig underbyggnad, i form av tillgänglig statistik, undersökningsresultat och forskning för arbetet i det centrala rådet.

7.2 Lokal problembild

De lokala kartläggningarna utgör plattformen för den diskussion som bör föras i de lokala brottsförebyggande råden om områdets problembild. Problembilden ligger sedan till grund för de prioriteringar som det lokala brottsförebyggande rådet gör. Ett sätt att gå vidare efter detta kan vara att tillskapa, eller tillvarata redan befintliga, operativa samverkansformer där aktörer som kanske inte ingår i det lokala brottsförebyggande rådet ingår. Det kan röra sig om en arbetsgrupp som samverkar runt bilbrottsligheten i ett mindre område (då kan t.ex. parkeringsbolag, polis och bostadsrättsförening vara delaktiga), eller kvinnofridsfrågor i stadsdelsområdet (kvinnojour, socialtjänst, polis, åklagare, landstingets beställarenhet)²¹.

Därför föreslås att:

Stadsdelsnämnderna bör återkommande ge de lokala brottsförebyggande råden i uppdrag att föreslå prioriteringar och åtgärder när det gäller brottsförebyggande verksamheter i stadsdelsområdet. ***Stadsdelsnämnderna*** bör använda de lokala brottsförebyggande råden som en remissinstans vid relevanta beslut. Rådets uppgift blir att göra en konsekvensanalys av beslutet för stadsdelsområdets brottslighet. ***Facknämnderna*** bör i högre utsträckning använda de lokala brottsförebyggande råden som remissinstans vid beslut som påverkar på stadsdelsområdesnivå.

²¹ För exempel på hur det lokala brottsförebyggande arbetet kan organiseras, se bilaga 2.

Bilaga 1. Skattade kostnader för genomförande

Mycket brottsförebyggande arbete sker redan idag i Stockholm. Många verksamheter behöver införa ett brottsförebyggande perspektiv i sitt arbete men inte nödvändigtvis utföra nya uppgifter eller tillskapa nya insatser. Det är det samlade och övergripande perspektivet som saknas. Det är alltså inte själva verksamhetskostnaderna som dominerar denna kalkyl utan kostnaderna för det som skapar förutsättningarna för att verksamheterna ska kunna få en brottsförebyggande inriktning, t.ex. inrättande av ”brottsförebyggande koordinatörer”. Det bör här poängteras att denna funktion mycket väl kan samordnas med andra arbetsuppgifter och dessutom är möjlig att samfinansiera med andra aktörer. Här har endast grova skattningar av kostnader genomförts. Kostnadsberäkningen, tidsplanen och uppföljningsplanen utgår från hypotesen att alla förslag genomförs.

Centralt råd och brottsförebyggande kansli

Kostnaderna för det centrala brottsförebyggande rådet och den stödjande tjänstemannagruppen består huvudsakligen av den tid som läggs från de politiker och tjänstemän som ingår samt kringkostnader. Här läggs också schablonkostnaden för genomförandet av ett pilotprojekt årligen med vidhäftad vetenskaplig utvärdering. Kalkylen utgår från följande: det centrala rådet har 8 ledamöter och sammanträder sammanlagt 2 heldagar årligen med en förberedelsestid på sammanlagt en dag.

3 arbetsdagar * 8 ledamöter : 40 tkr

Kringkostnader: 50 tkr

Pilotprojekt: 2 500 tkr.

Utvärdering: 600 tkr

För det brottsförebyggande kansliet utgår kalkylen från 7-8 heltidsanställningar med fasta uppgifter, varav 3 redan finns inom Preventionscentrum Stockholm - Precens. Därutöver bör finnas utrymme för några projektanställningar utifrån särskilda behov. En stor post som initialt kommer att ta utrymme men successivt minska är utvecklandet av en brottsoffer och trygghetsundersökning där den skattade genomsnittliga kostnaden per år är 1 000 tkr. Därtill kommer skattade kostnader för utbildningar, nätverksträffar och materialkostnader och resor m.m. på cirka 1 000 tkr. Merparten av dessa utgifter ska betecknas som medel som kommer stadsdels- och fackförvaltningar tillgodo. Totalt cirka 6 000 tkr.

Stadsdelsnämnderna

För vissa stadsdelsförvaltningar kan de initiala kostnaderna för de angivna åtagandena i programmet bli höga. T.ex. de förvaltningar som idag inte har någon funktion för samordning av det brottsförebyggande arbetet, aktiv samverkan i ett lokalt brottsförebyggande råd, få operativa samverkansformer och låg kompetens i brottsförebyggande arbete. Däremot blir det något lägre kostnader för de förvaltningar som på eget initiativ redan kommit en bit på väg. När det gäller kostnaderna för den koordinerande funktionen bör möjligheterna att samfinansiera kostnaden med polismyndigheten eller andra lämpliga aktörer överinses.

Genomsnittliga kostnader årligen för en stadsdelsförvaltnings genomförande av programmet torde vara mellan 500 och 1 000 tkr. Dvs. totalt mellan 9 000 och 18 000 tkr

Facknämnder och styrelser

Den största kostnaden för de facknämnder och styrelser som nämnts som de särskilt centrala för det brottsförebyggande arbetet är inrättandet av funktionen som koordinator. I

koordinators arbete ingår omvärldsbevakning vilket kan medföra bl.a. resor. Här har de som redan har ett igångsatt aktivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ett stort förspår, dessutom finns det möjlighet till samfinansiering med andra såsom polis, vaktbolag och andra förvaltningar/bolag.

De genomsnittliga kostnaderna för en fackförvaltning/styrelser bör vara 500 tkr, dvs. totalt 8 000 tkr.

För forsknings- och utvecklingsenheten innebär den utökade analysen av ”Stockholmsenkäten” en kostnad på cirka 500 tkr.

För utrednings- och statistikkontoret kan utvecklandet av brottsstatistik på karta innebära en utgift på cirka 500 tkr.

Härutöver bör tilläggas en post för utomstående och kvalificerad utvärdering av de olika delarna av programmet. Beräknas till en halvtidstjänst för en disputerad forskare under programperioden, dvs. cirka 300 tkr.

Total kostnad

Med utgångspunkt från ovan uppställda grovt räknade kalkyl bör genomförandet av Stockholms brottsförebyggande program, medföra kostnader på mellan cirka 26 000 och 35 000 tkr per år. En skattning av de vinster som detta program genererar för staden är i detta läge svårt att göra. Det finns dock mycket som tyder på att kunskapsbaserade brottsförebyggande insatser resulterar i minskade utgifter för många av samhällets institutioner. Exempelvis i form av lägre arbetslöshet, minskade sociala utgifter och utgifter för hälso- och sjukvård samt kriminalvård.²²

²² Se ”Kostnadseffektivt och vetenskapligt beprövat brottsförebyggande arbete” (Nääs, 2004) Precens. Dokumentation av Professor Lawrence Shermans föreläsning för och samtal med Stockholms stads brottsförebyggande aktörer och referensgruppen för framtagandet av det brottsförebyggande programmet.

Bilaga 2. Tids- och kommunikationsplan

Programarbetet avser fyra år med start första budgetåret efter beslut i kommunfullmäktige. Efter fyra år bör programmet utvecklas och/eller revideras. Ansvar för att kommunicera programmet anpassat till olika målgrupper bör åläggas de brottsförebyggande kansliet. De lokala brottsförebyggande råden (i vilka ofta stadsdelsförvaltningschefer ingår), koordinatörer i förvaltningar och bolag blir den första målgruppen för spridningen.

Programmet bör tryckas och spridas i två varianter: en tjänstemannaversion och en kortare version i form av en folder för stadens invånare. Dessutom bör programmet spridas via Internet i så hög utsträckning som möjligt. Programmet kan i ännu högre utsträckning målgruppsanpassas i digitalt format genom att särskilda versioner utformas. T.ex. en som riktar sig till bostadsbolagen.

De fyra år som programmet gäller delas in i temata enligt följande:

År 1: Tema: "Ökat engagemang". Lansering och spridning av program (se kommunikationsplan). Start för centralt råd, kansli och koordinatörer. Arbetet med åtgärdsinventeringen och omvärldsanalysen i förvaltningar och bolag inleds. Beslut om och start av pilotprojekt. Igångsättande av utvärdering runt pilotprojekt. Första brottsoffer- och trygghetsmätningen genomförs. Utvärdering av lansering och spridning av program samt årets tema.

År 2: Tema: "Förbättrade beslutsunderlag". Åtgärdsinventering och omvärldsanalys från stadens förvaltningar och bolag avrapporteras. Första avrapporteringen av brottsoffer- och trygghetsmätning och kriminologisk analys av "Stockholmsenkäten". Genomförande av pilotprojekt. Fokus på arbetet med förbättrade beslutsunderlag i förvaltningar och bolag. Förberedelser för extra satsning på utbildning i brottsförebyggande metoder för kommande år. Utvärdering av arbetet med förbättrade beslutsunderlag.

År 3: Tema: "Kunskap". Kontinuerlig utvärdering av pilotprojekt. Utbildnings- och informationssatsning kring metoder som används och kan användas i stadens brottsförebyggande arbete. Utgångspunkt i förvaltningarnas och bolagens åtgärdsinventeringar och omvärldsbevakning. En andra brottsoffer- och trygghetsmätning genomförs. Uppföljningsstudie av enkät till enhetschefer om brottsförebyggande arbete (den första genomförd 2004) och slutredovisning. Utvärdering av utbildnings- och informationssatsning runt effektiva brottsförebyggande metoder.

År 4: Tema: "Samverkan". Slutredovisning av pilotprojekt och utvärdering av pilotprojekt. Ställningstagande runt spridning av projektet. Avrapportering av den andra brottsoffer- och trygghetsmätningen. Utvärdering av programmets inverkan på det brottsförebyggande arbetet och på brottslighet i Stockholms stad.

Efter detta bör en revidering av programmet genomföras.

Bilaga 3. Uppföljning

Det är av stor vikt att brottsförebyggande insatser som finansieras av staden inlemmas i kommunens vanliga rutiner för kvalitetssäkring och revision, så även intentionerna med detta brottsförebyggande program.²³ Stadsledningskontoret bör ansvara för att programmets innehåll och intentioner avspeglas i det ordinarie uppföljningsarbetet.

Det är också av stor vikt att det finns en överblick över de brottsförebyggande insatser som sker inom ramen för stadens verksamhet och även annan verksamhet som omfattar stadens invånare. Varje nämnd och styrelse ska därför göra återkommande åtgärdsinventeringar av sitt brottsförebyggande arbete. Redovisningen kan exempelvis ske med utgångspunkt från de olika prioriteringsmålen; dvs. vad man gjort för att öka den formella och informella sociala kontrollen, minska brottsbenägenheten, försvåra genomförandet av brott, lindra brottens skadeverkningar och minska rädslan för brott. Denna inventering ska särredovisas i samband med verksamhetsberättelsen. De sammantagna avrapporteringarna bör sammanställas i en särskild rapport : ”Stockholms stads brottsförebyggande arbete”. En rapport som ska redovisas främst med stadens medborgare som målgrupp. Denna avrapportering bör utföras av det brottsförebyggande kansliet.

Uppföljning av övergripande mål är också i viss mån ”inbyggt” i programmet. De förbättrade beslutsunderlag som föreslås är samtidigt ett uppföljningsinstrument för stadens brottsförebyggande arbete. Kriminologiska institutionen genomförde i början av år 2005 en bred och djup inventering av stadens brottsförebyggande arbete. Den bör utgöra utgångspunkt för implementeringen av programmet samt för uppföljning av programmets intentioner.

Programmets implementering och arbetet i det centrala rådet samt det brottsförebyggande kansliet bör följas av någon till staden oberoende person eller forskare som efter fyra års verksamhet gör en sammantagen redovisning. Detta har särredovisats i kostnadsberäkningen.

²³ ”Kunskapsbaserad brottsprevention – teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete” Sarnecki (2004) Precens.

Bilaga 4. Förteckning över dokument som framtagits för det brottsförebyggande programmet

Dokumenterna finns på socialtjänstförvaltningens hemsida under rubriken "förebyggande arbete".

"Inventering av stadens lokala brottsförebyggande arbete" Svanberg (2004) Precens

"Kunskapsbaserad brottsprevention. Teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete i Stockholms stad." Sarnecki (2004) Precens/kriminologiska institutionen

"Otrygghet, oro och rädsla för brott i Stockholm – En genomgång av 18 undersökningar och reflektioner omkring dessa." Litzén (2004) Precens

"Brottsförebyggande arbete i fyra nordiska länder och huvudstäder samt i Göteborgs stad och Malmö stad." Väisänen (2004) Precens

"Ungdomsbrottslighetens geografi. En studie av ungdomsbrottslighetens geografiska fördelning och rörlighet i Stockholms stad" Skoglund (2005) Precens

"Kostnadseffektivt och vetenskapligt beprövat brottsförebyggande arbete" Nääs (2005) Precens/BRA

"Brottsförebyggande arbete i Stockholms stads stadsdels-, fackförvaltningar och bolag" Carlsson (2005) Precens/Kriminologiska institutionen

Bilaga 5. Exempel på brottsförebyggande åtgärder

Bör utföras i samverkan mellan olika aktörer, efter en kartläggning av problembilden och gemensam diskussion om den.

1. Stärka den formella och informella sociala kontrollen

- *Skapa kontakt, diskussion och gemensamma förhållningssätt mellan föräldrar(skola)*
- *Fältassistenter*
- *Öka viljan till att vistas i offentliga miljöer, skapa eller ge förutsättningar för mötesplatser och gemensamma aktiviteter.(Alla åldrar)*
- *Skapa "nya" tjänster med dubbel roll: ex cykelparkeringsvakt som samtidigt kan reparera cyklar!*

2. Minska brottsbenägenheten (minska antalet motiverade förövare)

- *Samverkan mellan aktörer som arbetar med barn och ungdomar i närsamhället runt upptäckten av tidiga riskfaktorer. (Förskola, skola)*
- *Professionellt och individualiserat och snabbt bemötande av de som upptäcks vara i riskzon. (Förskola, skola m.fl.)*
- *Föräldrautbildning (KOMET)*
- *Tillsynsverksamhet, försäljning av alkohol*
- *Omedelbara insatser för att återinföra personer som hamnat utanför utbildning och jobb i utbildning eller jobb.*
- *Intensiva, professionella och individualiserade åtgärder i samverkan mot gruppen återfallskriminella. T.ex. stöd i samverkan mellan olika aktörer i samband med (före och efter) frigivning från anstalt.*

3. Försvåra genomförandet av brott

- *Lokal screening efter platser/personer/verksamheter med höga risker för att utsättas för brott (fördjupad kartläggning) och åtgärder mot detta. Informationssatsningar om skydd till dessa (ex om inbrottskydd i källarförråd till lägenhetsinnehavare eller information om punkt nedan till fastighetsägare).*
- *Använda särskild färg som sprayfärg inte fäster på och sätta upp buskar eller spaljéer vid populära klotterställen.*
- *Uppmana affärsidkare att acceptera kontokort (minska rånrisk).*

4. Lindra brottens skadeverkningar

- *Brottsofferstöd (psykologiskt, ekonomiskt rättsligt) t.ex. stödcentrum för unga brottsoffer.*
- *Bidragsgivning till brottsofferjourer/kvinnjourer.*
- *Förebygga upprepade utsatthet genom information om skyddsåtgärder.*

5. Minska rädslan för brott.

- *Adekvat information om risker.(Öka människors möjlighet till adekvata riskbedömningar i sitt eget liv)*
- *Trygghetsvandringar (Professionellt ledda vandringar med medborgare där särskilt otrygga platser utpekats och sedan åtgärdas)*
- *Tydlig samhällsinformation om var man vänder sig vid olika problem (ex polis på medborgarkontor, eller att skolan informerar elever och föräldrar om vad som händer om ett brott sker på skolan eller begås av en av skolans elever).*
- *Skapa en ordnad miljö; klottersanering, städning, ta bort skrotbilar etc.*

Bilaga 6. Exempel på organisation av samverkan runt brottsförebyggande arbete i ett stadsdelsområde.

